

Kohti avartuvaa oikeudenmukaisuuskäsitystä

Foster, Raisa, Mäkelä, Jussi & Martusewicz, Rebecca, A. (toim.) (2018). *Art, Ecojustice, and Education. Intersecting Theories and Practices*. Routledge. 186 sivua.

KOKOOMATEOS *Art, Ecojustice, and Education* on yhdistää 15 kirjoittajan voimin tieteen, taiteen ja pedagogiset ratkaisut. Ihmisenä kasvamisen ja yhteiskunnallisen edistyksen haastetta lähestytään oikeudenmukaisuuden näkökulmasta.

Englanninkielinen teos murtaa vallalla olevia jakolinjoja jo peruslähtökohdaltaan. Oikeudenmukaisuusyhteisöksi eivät kirjan sivuilla määrity ainoastaan ihmiset vaan myös muu elämä planeetalamme.

EROON VÄLINEELLISTÄVISTÄ SUHTEISTA

Kirjan viesti on, että niin kolonialismia, rasismia, seksismiä kuin ihmiskeskeistä todellisuuskäsitystäkin yhdistää valtasuhde. Välineellistämisen ensisijainen erotetaan toissijaisesta – subjekti objektista.

Ihmisenä kasvaminen on avain välineellistävistä suhteista eroon pääsemiseksi. Oppiminen mielletään teoksessa ennen kaikkea eettiseksi prosessiksi, jossa tunnustetaan ja haastetaan vallalla olevia kulttuurisia tapoja, tottumuksia ja normeja.

Taide ja taiteilijat saavat teoksessa pääroolin. Yhä viheliäisemmiksi käyvien tulevaisuuden

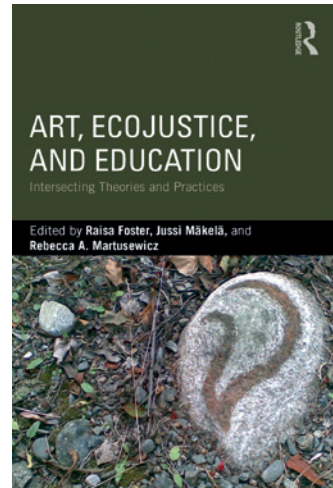
haasteiden vuoksi taiteen mahdollisuuksien esille ottaminen on erityisen tervetullutta. Taide avautuu kirjallisuutena, runoutena, grafiikkana, tanssina, teatterina, veistoksina ja monimediana.

Kirja jäsentyy kolmeen osaan, joista ensimmäisessä tunnustetaan muuttuneita yhteyksiä ja rakennetaan siltoja eri tavoin todellisuutta hahmottavien ihmisten ja ihmisryhmien sekä luonnon ja kulttuurin välille. Havahduttavin esimerkki luonnon ja kulttuurin välisen jakolinjan poistumisesta on uusi geologinen aikakausi, johon olemme siirtyneet. Antroposeeni, ihmisen aika, tarkoittaa sitä, että ihmisten vaikutuspiirin ulkopuolista luontoa ei enää ole.

Kun ymmärtää luonnon ja kulttuurin jakolinjan poistumisen, on mahdollista kytkeytyä muuhun olemassa olevaan yhä vastuullisemmin. Ihmisen ajassa tulevaisuuden laatu on meidän ihmisten käsissä enemmän kuin koskaan aiemmin maapallolla.

YHTEISVAURAUUS ON PERUSTA

Toisessa osassa mielenkiinnon kohteena ovat yhteisvaurautta (*commons*) koskevat kysymykset. Elämän edellytysten säilyminen vaatii huomion kiinnittämistä asioihin ja ilmiöihin, joista elämä on

riippuvaista, mutta joita ei omista mikään instituutio eikä kukaan ihminen. Puhdas ilma, pohjavesi, elinkelpoiset maa-alueet ja vakaa ilmasto ovat esimerkkejä yhteisvaurauksista. Kirjan esimerkit tulevat Keniasta, Grönlannista ja Australiasta. Ääni annetaan ennen kaikkea niille, joiden elämän edellytykset ovat alkaneet murtua yhteisvaurauksien turmeltuessa.

Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta yhteisvauraudet ovat monimutkainen asia, jonka ymmärtäminen edellyttää systeemistä maailmanhahmottamista. Elämä Suomessa kytkeytyy monin tavoin toisella puolella maapalloa elävien arkeen. Jaetut ajan ja paikan kokemukset eri tavoin ajattelevien ihmisten kesken voivat auttaa havahtumaan näihin kytköksiin, mikä taas on omiaan lisäämään luottamusta ja rakentamaan siltoja.

YHTEISVAURAUKSIEN YMMÄRTÄMINEN VAATII SYSTEEMISTÄ MAAILMANHAHMOTTAMISTA.

MIELIKUVITUS POHJUSTAA MUUTOSTA

Teoksen kolmannessa osassa lähestytään ihmisenä kasvamisen mahdollisuuksia kiinnittämällä huomiota taiteelle tyypilliseen elementtiin: mielikuvitukseen. Kaikki uusi on ensin kuvittelun tuotama ajatus. Sitten ajatus voidaan materialisoida eli tehdä silmillä nähtäväksi ja aisteilla havaittavaksi uudeksi asiaksi.

Mielikuvituksen merkitys korostuu tulevaisuuden haasteiden haltuun ottamisessa. Yhä selvempää on, että nykyistä yhteiskuntaa toisintavat ratkaisut eivät varmista hyvää tulevaisuutta. Tarvitaan uudistumista, jossa haastetaan rohkeasti ne hyvän elämän tavoittelun tavat, jotka ovat osoittautuneet tulevaisuuden toivoa sammuttaviksi.

Ja vieläkin enemmän: hyötyajattelun, ihmiskeskeisyyden ja välineellistämisen valtavirta kääntyy ihmistä vastaan vuosi vuodelta yhä voimallisemmin. Siksi ihmisen paikka osana muuta todellisuutta on väistämättä asemoitava uudelleen. Ihmisen hyvinvointi ei ole irrallaan ympäröivästä todellisuudesta, vaan ihminen on täysin riippuvainen luonnosta esimerkiksi syömänsä ruoan suhteen.

TAITEELLA LUODaan UUTTA

Teoksen viesti on kannustava. Ihmisen sisäinen uudistuminen alkaa siitä, että antaa uudistumiselle luvan. Taide auttaa, sillä se pystyy esteittä siirtämään ihmistä uudenlaisiin ajatuksiin. Se tulee lähelle ihmistä siksikin, että taiteilija asuu jokaisessa ihmisessä: taide on sitä, että antaa asioiden tapahtua.

Sisäinen uudistuminen on edellytys eheyteen ja harmoniaan pääsemiseksi ihmistä ympäröivän todellisuuden kanssa. Toivoa lisää se, että tasavertaisissa suhteissa erilaisten elämänmuotojen välillä on mahdollisuus kokea oman elämän mielekkyyttä ja merkityksellisyyttä.

Teos kyseenalaistaa raikkaasti monenlaisia vallalla olevia jakolinjoja. Avaran tarkastelutapansa ansiosta se kannustaa soveltamaan taiteella ryyditettyä ekologista oikeudenmukaisuuskasvatusta ajallemme tyypillisten, viheliäisten ongelmien ratkaisemiseen.

Itselleni teoksen sanoma on siinä, että se osoittaa aineettomien asioiden maailmaa muuttavan voiman. Merkitykselliseksi, arvokkaaksi ja mielekkääksi koetun elämän ydin on kyvyssä liittää omaa elämää rikastavasti osaksi muuta elämää. Tietoinen liittyminen erilaisiin merkityshorisontteihin auttaa tunnistamaan yhä arvokkaampia

tarkoituksia omalle olemassaololle. Tulkinta ympäröivästä todellisuudesta rikastuu ja täyteläistyy. Itsekyyden ja epäitsekyyden välinen jakolinja poistuu.

Teokseen kuuluu harjoituskirjamainen verkkomateriaali, joka on kohdennettu opiskelijoille, opettajille ja oppimisen ohjaamisesta kiinnostuneille.

ARTO O. SALONEN
KT, apulaisprofessori
Itä-Suomen yliopisto
dosentti
Helsingin yliopisto